

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ - ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Εκφραστικά μέσα και σχήματα λόγου δεν ταυτίζονται. Είναι έννοιες υπάλληλες, δηλαδή η μια περιέχεται μέσα στην άλλη. Συγκεκριμένα, τα εκφραστικά μέσα αποτελούν μια γενική κατηγορία, ενώ τα σχήματα λόγου μια υποκατηγορία των εκφραστικών μέσων. Έτσι, **όλα τα σχήματα λόγου είναι εκφραστικά μέσα, αλλά όλα τα εκφραστικά μέσα δεν είναι αναγκαστικά και σχήματα λόγου.**

Εκφραστικά μέσα ονομάζονται όλα τα γλωσσικά μέσα τα οποία σκόπιμα επιλέγονται από τον συντάκτη του κειμένου για να εκφράσει, να διατυπώσει τις ιδέες, τα συναισθήματά του κτλ. Έτσι, τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούνται σε ένα λογοτεχνικό κείμενο συνδέονται με τη **μορφή** του και με αυτά επιτυγχάνεται το **ύφος** του κειμένου (βλ. σελ. ...). Ασφαλώς, **μορφή και περιεχόμενο συνδέονται**, καθώς οι γλωσσικές επιλογές δεν εκφράζουν απλώς αλλά διαμορφώνουν το περιεχόμενο του λόγου.

Επομένως, **ως εκφραστικά μέσα νοούνται**, εκτός από τα σχήματα λόγου (βλ. σελ. ...), όλες οι επιλογές που κάνει ο λογοτέχνης σε σχέση με το **λεξιλόγιο**, τη **γραμματική** και τη **σύνταξη**. Πιο συγκεκριμένα:

- ο μακροπερίοδος ή μικροπερίοδος λόγος
- η παρατακτική¹ και η υποτακτική² σύνδεση
- η ιδιαίτερη χρήση των προσδιορισμών (κυρίως των επιθέτων)
- η χρήση ουσιαστικών και ρημάτων, που αποτελούν τους βασικούς φορείς του νοήματος
- οι εγκλίσεις και οι χρόνοι των ρημάτων
- τα ρηματικά πρόσωπα
- η ενεργητική ή παθητική σύνταξη
- η χρήση ευθύ ή πλάγιου λόγου
- τα σημεία στίξης
- οι λόγιες, λαϊκές, ιδιοματικές κτλ. λέξεις
- η χρήση λέξεων συγκινησιακά/ βιωματικά φορτισμένων
- οι ρητορικές ερωτήσεις

¹ **Παρατακτική σύνδεση** ή **παράταξη** ονομάζεται η κατά σειρά τοποθέτηση ισοδύναμων προτάσεων (κύρια + κύρια ή δευτερεύουσα + δευτερεύουσα) με τη χρήση παρατακτικών συνδέσμων. Με τη χρήση παρατακτικής σύνδεσης ο λόγος καθίσταται *απλός* και *λιτός*.

² **Υποτακτική σύνδεση** ή **υπόταξη** ονομάζεται η κατά σειρά τοποθέτηση ανόμοιων προτάσεων (κύρια + δευτερεύουσα ή κύρια + δευτερεύουσα + δευτερεύουσα), δηλαδή η εξάρτηση μιας δευτερεύουσας πρότασης από μια κύρια ή από άλλη δευτερεύουσα με τη χρήση υποτακτικών συνδέσμων. Με τη χρήση υποτακτικής σύνδεσης ο λόγος καθίσταται *περίπλοκος*, προκειμένου να εκφράσει *σύνθετα* και *πυκνά* νοήματα.